

І.М. Бабій, Н.О. Свистун

СИНТАКСИС СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Самостійна та індивідуальна робота

*Словосполучення
Просте речення
Просте ускладнене речення*

Навчально-методичний посібник

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

УДК 81'367:811.161.2(075.8)
ББК 81.2 Укр я 73
Б 12

Рецензенти:

Мойсієнко А.К., доктор філологічних наук,
професор Інституту філології Київського національного
університету ім. Т. Шевченка

Вільчинська Т.П., доктор філологічних наук,
професор кафедри української мови
Тернопільського національного педагогічного університету
ім. В. Гнатюка

Терлак З.М., кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри української мови
Львівського національного університету ім. І. Франка

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
(протокол № 8 від 17.04.2013 р.)*

Бабій І.М.

Б 12 Синтаксис сучасної української мови: самостійна та індивідуальна робота. Словосполучення. Просте речення. Просте ускладнене речення: навчальний посібник / І.М. Бабій, Н.О. Свистун. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2014. — 192 с.

ISBN 978-966-10-3571-2

У посібнику вміщено завдання для самостійних робіт, індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ), тести, праці для самостійного опрацювання та конспектування, перелік запитань для самоконтролю, питання для підсумкового тестування із розділу «Синтаксис».

Запропоновані завдання складено відповідно до чинної програми з курсу сучасної української літературної мови для студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів.

Рекомендовано для студентів філологічних та нефілологічних спеціальностей, викладачів, учителів-словесників, учнів.

УДК 81'367:811.161.2(075.8)
ББК 81.2 Укр я 73

ЗМІСТ

Передмова	4
-----------------	---

ЧАСТИНА I

Синтаксис як розділ граматики

Словосполучення як основна одиниця синтаксису

Просте речення

Завдання для самостійної роботи.....	8
Індивідуальні завдання.....	30
Тести	47
Праці із синтаксису простого речення (для самостійного опрацювання та конспектування).....	84
Запитання для самоконтролю.....	85
Питання для підсумкового тестування	89

ЧАСТИНА II

Просте ускладнене речення

Завдання для самостійної роботи.....	92
Індивідуальні завдання.....	118
Тести	134
Праці із синтаксису простого ускладненого речення (для самостійного опрацювання та конспектування).....	178
Запитання для самоконтролю.....	179
Питання для підсумкового тестування	180
Схеми синтаксичного аналізу.....	181

Література.....	186
-----------------	-----

ПЕРЕДМОВА

Одним із найскладніших курсів сучасної української літературної мови є курс «Синтаксис», основною метою якого є вивчення і засвоєння теоретичних основ синтаксичної будови української мови та формування практичних умінь і навичок.

Пропонований посібник укладено згідно з програмою курсу «Сучасна українська літературна мова. Синтаксис», який вивчають на філологічних факультетах вищих навчальних закладів. Мета цієї праці — допомогти викладачеві та студентам в організації самостійної та індивідуальної роботи з вивчення та закріплення набутих теоретичних знань, практичних умінь і навичок із синтаксису шляхом самоперевірки та самооцінювання.

Підготовлений посібник охоплює теоретичний та практичний матеріал із «Синтаксису», що стосується розділів «Словосполучення», «Просте речення», «Просте ускладнене речення».

Практичний блок до кожного розділу містить:

- 1) 20 варіантів завдань для самостійної роботи;
- 2) 45 варіантів індивідуальних завдань;
- 3) 200 тестових завдань;
- 4) перелік праць для самостійного опрацювання та конспектування;
- 5) перелік запитань для самоконтролю;
- 6) питання для підсумкового тестування.

Запропоновані самостійні роботи можуть бути підсумковими, заліковими, екзаменаційними, а також їх можна виконувати вдома при підготовці до занять, до написання підсумкового тестового контролю тощо. Подані у посібнику індивідуальні завдання можна пропонувати студентам як індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ). Підготовлені тестові завдання передбачають перевірку рівня сформованості знань, умінь і навичок студентів.

Подана у праці основна і додаткова література із синтаксису зорієнтує студентів при підготовці до лабораторних занять, до заліків та іспитів.

На допомогу студентів автори подають схеми та зразки синтаксичного аналізу речень.

Навчально-методичний посібник адресований студентам стаціонарної та заочної форм навчання. Вважаємо, що ця праця сприятиме ефективному вивченню синтаксичної будови мови й закріпленню знань студентів про словосполучення, головні та другорядні члени речення, просте ускладнене речення тощо.

У посібнику презентовано завдання для самостійної та індивідуальної роботи з курсу «Синтаксис», який достатньо глибоко і ґрунтовно вивчається у школі. З метою ефективного засвоєння цього курсу, крім студентської молоді, пропонуваним посібником зможуть скористатися і учні (виконання тестових завдань вдома і на уроці, застосування схем розборів і т.ін.) Ця книга стане у пригоді й учителям-словесникам, оскільки, крім завдань і вправ, містить перелік наукових навчально-методичних праць із синтаксису, відображує сучасні підходи до класифікацій синтаксичних одиниць тощо.

Матеріал посібника апробовано у навчальній роботі зі студентами філологічного факультету Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ВАРІАНТ 1

1. Охарактеризуйте засоби поєднання однорідних членів речення та змістові відношення між членами ряду.
2. Визначте, які означення є однорідними, а які — неоднорідними. Поясніть розділові знаки у реченнях.

1. Погідне блакитне небо дихало на землю теплом (*М. Коцюбинський*). 2. Ясне весняне раде сонце малу кімнату рясно освітило (*Леся Українка*). 3. Старезний, густий, предковичний ліс на Волині (*Леся Українка*). 4. Стояли довгі літні присмерки (*З. Туполуб*). 5. Високо серед неба стояв ясний, блискучий, повний місяць (*І. Нечуй-Левицький*).

3. Підкресліть відокремлені члени речення, укажіть їх синтаксичну роль, морфологічне вираження та умови їх відокремлення.

1. Напоений вологою, наснажений сонцем, прийняв ти (степ) в лоно своє золотий засів (*І. Цюпа*).

2. І, тихий туман пригорнувши до себе,
Вечеряє поле піснями з долин,
Над селами й полем вечеряє небо,
Вмокаючи в ріки хлібини хмарин (*М. Вінграновський*).

3. Їм, віщим, видиться незримо
Крізь даль засніжених долин.

4. В зелених Карпатах, на схилах стрімких,
Я відгомін чув тих пісень бойових.

5. Росте їх сила молода
Тут, під наметом кучерявим.

М. Рильський

4. У поданих реченнях поставте пропущені розділові знаки та обґрунтуйте їх.

1. Як тонко підмітив народ красу природи, якими виразними яскравими соковитими запашними словами назвав її явища (*В. Сухомлинський*).

2. Степе мій урожайнику! Лежиш ти повитий красою шепочеш

стиглим колосом!.. Яким же ти розкішним і багатим став степа наш (*І. Цюпа*).

3. Той час. Довіку знаю: не розвієм
Ми спогадів про далі весняні
Відкриті навстіж мислям і надіям!

У Харкові чи тож далекий час?
Мені про Кожум'яку Ви читали,
І той вогонь у серці не погас.

М. Рильський

5. Складіть речення, використовуючи сполуки *недалеко від школи, на узліссі, напередодні свята, з усіх усюд* у ролі уточнювальних членів.
6. Виконайте синтаксичний аналіз речень.
1. Моє щастя — Вітчизни простори, оповиті і сонцем, і хмелем, й зерном (*М. Стельмах*).
2. В небі, попід хмарами, лине перелітне птаство: качки, чайки, журавлі (*О. Довженко*).

ВАРІАНТ 2

1. Назвіть та охарактеризуйте основні випадки відокремлення означень. Наведіть приклади.
2. У пропорованих реченнях підкресліть однорідні члени, поясніть розділові знаки та засоби вираження однорідності.
1. Навчити дітей вірити в людей, підготувати їх до життя — не легка справа (*В. Сухомлинський*).
2. Пролісок — квітка ніжна, але смілива і нетерпляча (*Ю. Смолич*).
3. Попереду за річкою танули ліси, що тяглися звідси і вгору понад Ворсклю, і вниз до Дніпра (*О. Гончар*).
4. У кожного дерева свої незгоди, свої скарги, свої радощі і буяння. У лісі знаходиться місце для могутніх дубів і слабкої, пискливої осичини, для білокорих красунь беріз і завжди настовбурченого, нелюдимого глоду (*І. Цюпа*).

3. Підкресліть відокремлені обставини, укажіть їх вид, спосіб вираження та умови відокремлення.

Ліс, наблизившись, перетворився з голубого в зелений, його

ЗБІРНИКИ ВПРАВ І ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

1. Гуйванюк Н.В. Сучасна українська літературна мова : Синтаксис : лабораторний практикум / Н.В. Гуйванюк, М.Ф. Кобилянська. — К. : Вища школа, 1989. — 254 с.
2. Бойчук Т. Синтаксис і пунктуація простого речення : тестові завдання / Т. Бойчук // Дивослово. — 2010. — № 10. — С. 20–22.
3. Бойчук Т.В. Тестові завдання із синтаксису та пунктуації простого ускладненого речення / Т.В. Бойчук // Вивчаємо українську мову та літературу : Науково-методичний журнал. — Харків, 2011. — № 25. — С. 26–35.
4. Кобилянська М.А. Сучасна українська літературна мова : Синтаксис : Збірник вправ / М.Ф. Кобилянська, Н.В. Гуйванюк. — К. : Вища школа, 1981. — 271 с.
5. Козачук Г.О. Українська мова : практикум : навч. посіб для студ. гуманіт. спец. вищ. навч. закл. / Г.О. Козачук; за ред. Н.В. Леонова. — 2-е вид., перероб. і доповн. — К. : Вища школа, 2008. — 414 с.
6. Пархонюк Л.М., Парасін Н.Д. Сучасна українська літературна мова. Самостійні роботи з синтаксису : для студ. філолог. фак. вищ. і спец. навч. закладів / Л.М. Пархонюк, Н.Д. Парасін. — Тернопіль : ТДПУ, 2004. — 62 с.
7. Парасін Н.Д., Бачинська Г.В. Тестові завдання з синтаксису української мови / Н.Д. Парасін, Г.В. Бачинська. — Тернопіль : ТНПУ, 2006. — 48 с.
8. Тишківська Н.Я. Українська мова : збірник вправ із синтаксису та пунктуації / Н.Я. Тишківська. — Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2006. — 248 с.
9. Українська мова: Тести (5–11 класи) : Посібник; За ред. І.М. Бабій, О.П. Штонь. — 2-ге вид., випр. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2010. — 352 с.
10. Українська мова: Тестові завдання / За ред. Н.В. Гуйванюк. — К. : Видавничий центр «Академія», 1999. — 528 с.

11. Цупрун Л.Д. Практикум з української мови : Синтаксис. Пунктуація / Л.Д. Цупрун; За ред. С.І. Дорошенка. — К. : Рад. шк., 1968. — 108 с.

СЛОВНИКИ, ЕНЦИКЛОПЕДІЇ, ДОВІДНИКИ, ПРАВОПИС

1. Ганич Д.І. Словник лінгвістичних термінів / Д.І. Ганич, І.С. Олійник. — К. : Виша школа, 1985. — 360 с.
2. Гуйванюк Н.В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести / Н.В. Гуйванюк, О.В. Кардашук, О.В. Кульбабська. — Львів : Світ, 2005. — 304 с.
3. Єрмоленко С.Я. Українська мова: короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С.Я. Єрмоленко, С.П. Бирик, О.Г. Тодор; [за ред. С.Я. Єрмоленко]. — К.: Либідь, 2001. — 224 с.
4. Лингвистический энциклопедический словарь; / гл. ред. В.Н. Ярцева. — М. : Сов. энцикл., 1990. — 685 с.
5. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія / О.О. Селіванова. — Полтава : Довкілля-К, 2012. — 844 с.
6. Українська мова: енциклопедія; [голова ред. кол. В.М. Русанівський]. — вид. 2-ге, випр. і доп. — К.: «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. — 824 с.
7. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні; Інститут української мови. — К. : Наукова думка, 2003. — 240 с.

Навчальне видання

**БАБІЙ Ірина Михайлівна
СВИСТУН Ніна Олександрівна**

СИНТАКСИС СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Самостійна та індивідуальна робота

Навчально-методичний посібник

Головний редактор *Богдан Будний*

Редактор *Надія Бульчак*

Обкладинка *Аліни Воронкової*

Комп'ютерна верстка *Галини Кузів*

Технічний редактор *Оксана Чучук*

Підписано до друку 18.12.2013. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 22,32 Умовн. фарбо-відб. 22,32.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008

тел./факс (0352)52-06-07; 52-19-66; 52-05-48

office@bohdan-books.com

www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-3571-2

9 | 789661 | 035712